

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Využití volného času v NZDM a prevence rizikového chování

Vypracovala: Michaela Kreslová
Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Laibrť

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma Využití volného času v NZDM a prevence rizikového chování jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2.7.2020

.....

Michaela Kreslová

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Lukášovi Laibrtovi za pomoc při zpracování práce a čas, který mi věnoval. Dále bych ráda poděkovala informantům, kteří mi pomohli při zpracování praktické části.

Abstrakt

V bakalářské práci budou představena nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM) se záměrem naplňování výchovných a vzdělávacích cílů. Práce bude rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části budou popsána NZDM, jejich cíle, poslání a vývoj. Cílem práce bude zmapovat, jak centrum ve Strakonících využívá volný čas, jaké volnočasové aktivity nabízí, jaká je cílová skupina těchto zařízení a rizikové chování mládeže. Představeny budou metody práce s klientem a využívání sociálních služeb. Druhá část, praktická, se bude zabývat tím, jak trávení volného času v NZDM Strakonice vnímá mládež a jak je pro ni z jejich pohledu přínosný. Zda ji nějakým způsobem ovlivnil a přispívá tak k prevenci rizikového chování, popřípadě co by změnili. Výzkum bude kvalitativní a sběr dat bude probíhat na základě strukturovaného rozhovoru s klienty.

Klíčová slova

Nízkoprahová zařízení, NZDM, rizikové chování, prevence, volný čas

Abstract

The bachelor's thesis will introduce low-threshold facilities for children and youth with the intention of fulfilling educational goals. The work will be divided into theoretical and practical part. The theoretical part will describe the facilities, their goals, mission and development. The aim of the work will be to map how the center in Strakonice uses free time, what leisure activities it offers, what is the target group of these facilities and also risky behavior of young people. Methods of working with the client and using social services will be introduced. The second part, practical, will deal with how young people perceive spending free time in the facility in Strakonice and how is it beneficial for them from their point of view. Whether it influenced them in any way and thus contributes to the prevention of risky behavior, or what would they change. The research will be qualitative and data collection will be based on a structured interview with clients.

Keywords

low-threshold facilities for children and youth, NZDM, risky behavior, prevention, free time

Obsah	
ÚVOD.....	8
1 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ.....	9
1.1 Vysvětlení pojmu NZDM	10
1.2 Nízkoprahovost	11
1.3 Vývoj NZDM.....	12
1.4 Cíle NZDM.....	15
1.5 Poslání NZDM	16
1.6 Cílová skupina.....	17
2 TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU.....	18
2.1 Volný čas	18
2.2 Trávení volného času v NZDM Cross.....	19
3 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ MLÁDEŽE	20
3.1 Riziková mládež	20
3.2 Rizikové chování.....	21
3.3 Prevence rizikového chování.....	22
3.3.1 Primární prevence	23
3.3.2 Sekundární prevence	24
3.3.3 Terciární prevence	24
4 METODY PRÁCE.....	25
4.1 Práce s jednotlivcem	26
4.2 Práce se skupinou.....	27
4.3 Komunitní práce	28
5 VYUŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	29
6 VÝZKUMNÁ ČÁST.....	31
6.1 Cíl práce.....	31

6.2 Metoda sběru dat.....	31
6.3 Výzkumný soubor.....	33
6. 4 Popis realizace šetření.....	34
7 ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ.....	35
7.1 Témata šetření	35
7.1.1 Možnosti volnočasových aktivit.....	35
7.1.2 Přínos klubu.....	38
7.1.3 Změna.....	40
7.2 Souhrn výsledků	43
8 ZÁVĚR	45
ZDROJE	47
ZKRATKY	51
SEZNAM PŘÍLOH.....	52

ÚVOD

Ve své práci představím nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM), která jsou důležitá pro trávení volného času některých jedinců. Někteří se nachází v obtížné životní situaci a z různých důvodů se nemohou nebo nechtějí zapojit do organizovaných volnočasových aktivit. Důvodem může být sociální vyloučení nebo finanční situace rodiny. NZDM svým klientům nabízí místo pro trávení volného času, pocit bezpečí a doprovázení v obtížných životních situacích. Je místem, kde mohou trávit volný čas smysluplnějším způsobem, než je například toulání se po ulici. Ráda bych uvedla, jak mohou volný čas využít klienti NZDM Cross ve Strakonících. V první části své práce vysvětlím pojem nízkoprahovost. Důležité je přiblížit i cílovou skupinu, na kterou je NZDM zaměřené, a vývoj těchto zařízení u nás. Dále představím cíle a poslání zařízení.

Klienti se často vyznačují rizikovým chováním nebo se s ním setkávají. Toto chování je často spojováno s obdobím dětství a adolescence. Rizikové chování v sobě zahrnuje výchovné, zdravotní, sociální a další rizika. Nejčastěji se jedná o alkoholismus, agresi, poruchy příjmu potravy, vandalismus a další. S rizikovým chováním je spojen i pojem riziková mládež. Mládeží myslíme mladé lidi ve věku od 15 do 18 let. Mládež, která je riziková, může ohrožovat svůj vlastní vývoj, ale může představovat nebezpečí i pro své okolí. Svůj čas může trávit v nízkoprahových zařízeních.

Závěr teoretické části se bude zabývat metodami práce s klienty. Metodou se rozumí nějaký specifický postup při práci. Poslední kapitolou v teoretické části je kapitola o sociálních službách, kde bude vysvětleno, co jsou sociální služby a proč je důležité jejich využívání.

Jako výzkumnou metodu použiji kvalitativní výzkum, konkrétně dotazování pomocí strukturovaného rozhovoru. Mými informanty budou klienti NZDM Cross ve Strakonících.

1 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

První kapitola vymezuje pojem nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM) a pojem nízkoprahovost. Dále se zabývá vývojem nízkoprahových zařízení v České republice. Popisuje poslání a cíle zařízení. Zahrnovat bude i popis cílové skupiny zařízení.

NZDM nabízí tyto čtyři základní formy služeb:

1. Volný vstup a pobyt v zařízení – klienti mohou využít výhod prostor oproti ulici, je to místo, kde mohou trávit volný čas a vykonávat osobní činnosti.
2. Volnočasové aktivity – NZDM poskytuje základní technické vybavení pro trávení volného času a asistuje klientům při volnočasových aktivitách. Především je podněcuje ke svépomocným činnostem. Je připravena i nabídka programů, ale zachovává se možnost individuální volby.
3. Sociální služby – je zajištěna nabídka sociálních služeb, která je založena na kontaktní práci s klienty, situační intervenci, základním poradenství.
4. Aktivity a činnosti zaměřené na prevenci – programy, které nabízí NZDM se zaměřují na snížení rizik sociálně patologických jevů.¹

„Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

- a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,*
- b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,*
- c) sociálně terapeutické činnosti,*
- d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí“²*

¹ Srov. HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008, s. 151–152.

² Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, § 62.

1.1 Vysvětlení pojmu NZDM

„Služba dostupná klientům bez nutnosti se objednávat, případně i bez nutnosti udávat vlastní totožnost. (...) Nabízejí aktivity pro volný čas a poradenské služby, terénní služby, individuální případovou práci a zprostředkování jiné pomoci.“³

NZDM je zařízení pro děti a mládež, které jsou v nějakém smyslu znevýhodněny, ohroženy nebo se nachází v obtížné životní situaci, kterou neumí samy řešit. V NZDM najdou podporu pro řešení své situace, bezpečný prostor, místo, kde se mohou rozvíjet, seberealizovat, zapojit se do volnočasových aktivit a povídat si s pracovníky.

Česká asociace streetwork definuje NZDM takto:

„Služba je určena dětem a mládeži, které se ocitly v obtížné životní situaci nebo jsou jí ohroženy a které nevyhledávají standardní formy institucionalizované pomoci a péče. Jde o navázání a udržování kontaktu, poskytování informací, odbornou pomoc, podporu a vytváření podmínek pro sociální začlenění a pozitivní změnu ve způsobu života. Jedná se o ambulantní případně terénní formu sociální služby nízkoprahového charakteru. Cílem je umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky, aby v případě zájmu mohly řešit svoji nepříznivou sociální situaci.“⁴

Zařízení mají především sociální poslání a jsou určena neorganizovaným dětem a mládeži, které se nachází v obtížné životní situaci, jsou ohroženy sociálně patologickými jevy nebo mají vyhraněný životní styl neakceptovatelný většinou společnosti.⁵

Podle zákona o sociálních službách můžeme definovat NZDM takto:

„Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním

³ Srov. MATOUŠEK Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008, s. 117–118.

⁴ Kolektiv autorů. *Pojmosloví NZDM*. 1. vydání, Praha: ČAS, 2008, s.5.

⁵ Srov. HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008, s.150–151.

*prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.*⁶

1.2 Nízkoprahovost

NZDM funguje na principu nízkoprahovosti, snaží se tedy, aby byla služba dostupná každému, kdo ji potřebuje a splňuje cílovou věkovou skupinu. Pro lepší chod zařízení musí každý dodržovat určitá pravidla, jako je například dodržování slušného chování a zákaz agresivního chování. Není povoleno manipulování s jakýmkoli návykovými látkami, jejich užívání a do zařízení je omezen vstup pod vlivem těchto látek. Uživatelé zařízení mají nárok na bezplatné užívání služeb a právo na anonymitu. Při příchodu se nemusí prokazovat žádným průkazem totožnosti. Zapojují se jen do aktivit, do kterých sami chtějí, mohou se volně pohybovat po zařízení a mají možnost podat stížnost, pokud s něčím nejsou spokojeni nebo by chtěli něco změnit.

Podle ČAS se nízkoprahové zařízení pro děti a mládež snaží zajistit maximální dostupnost služby, tedy odstranit bariéry časové, prostorové, psychologické a finanční. Tedy bariéry, které by mohly bránit cílové skupině vyhledat prostory zařízení a využívat nabízené služby.⁷

Zařízení se snaží o prostředí, které je blízké přirozenému prostředí cílové služby. Uživatel ve službě může být pasivní nebo může mít odlišné názory. Může zůstat v anonymitě, není podmínkou ani členství, ani jeho registrace, aby mohl využívat poskytované služby. Služby jsou poskytovány zdarma. Provozní doba je upravena tak, aby byla služba k dispozici v době, kdy uživatel může do zařízení přijít. Službu může využít kdokoli z cílové skupiny, pokud neohrožuje ostatní nebo efektivitu služby.⁸

Můžeme tedy říci, že nízkoprahovost se snaží o odstranění bariér časových, místních i finančních.

⁶ Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, § 62.

⁷ Kolektiv autorů. *Pojmosloví NZDM*. 1. vydání, Praha: ČAS, 2008, s.5.

⁸ Tamtéž, s.5.

1.3 Vývoj NZDM

V České republice jsou NZDM poměrně novou institucí. K jejich rozvoji došlo v letech 1999 - 2002. Kořeny zařízení dosahují ale ještě dál, někdy do poloviny devadesátých let. Česká asociace streetwork vymezila pro vznik NZDM čtyři mezníky.

Mezník první – streetwork

Práce na ulici neboli streetwork měla v té době velký význam pro vznik nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, které v té době byly označovány spíše jako kluby pro děti.

Na základě usnesení vlády č. 341/94 k Programu sociální prevence a prevence kriminality byla právě od roku 1994 experimentálně zavedena funkce sociálního asistenta. Sociální asistent byl zřízen jako článek sociální prevence, který měl představovat specifickou terénní sociální práci s dětmi staršího školního věku a mládeží ohroženou nebo již zasaženou sociálně patologickým vývojem.

Právě tento asistent byl definován jako specializovaný pracovník okresních úřadů, který pracuje s cílovými skupinami, do kterých patří děti a mladiství žijící rizikovým způsobem života, v jejich časoprostoru.

Streetwork nebyl etablován jen na úrovni státní správy a samosprávy, ale současně se zavedením sociálních asistentů se začal rozvíjet na úrovni nestátních organizací. Zařízení pracující s drogově závislými patří mezi první neziskové organizace. Později se sociální práce zaměřila i na jiné cílové skupiny, jako jsou prostitutky, bezdomovci a další.

Vzdělávání v dané problematice scházelo, proto zde byla snaha navázat kontakty s kolegy ze zahraničí, kde tato práce měla delší tradici.

Zásadní bylo v tomto případě navázání spolupráce s kolegy ze Saské sociální akademie. Kontakty s kolegy z Německa se podepsaly na rozvoji streetworku, důležité byly i pro vznik budoucích nízkoprahových center. Sociální asistenti zhruba od roku 1995 začali budovat svá zázemí, kam přicházeli se svými klienty z ulice – první „nízkoprahová

centra pro děti a mládež“. První centra tak vznikla v Klatovech, Hradci Králové, Jablonci nad Nisou, Karlových Varech, Plzni nebo Českých Budějovicích.⁹

Mezník druhý – grantová politika nadací

Dalším významným momentem, který přímo ovlivnil rozvoj v oblasti nízkoprahových klubů, byly přímé grantové programy nadací, v rámci kterých přišla do klubů významná finanční podpora. Například program Děti ulice Nadace open Society Fund Praha (v letech 1999 – 2000), program Gabriel Nadace rozvoje občanské společnosti (v období 2001 – 2002) nebo program Fond Mládeže firmy Levi Strauss Nadace Via (v roce 2003). Programy podpořily vznik nových zařízení, např. Prevcentrum Ulita Blansko, Cheiron T v Táboře, Charitativní Prevcentrum v Adamově, Klub Hurá Kamarád Pardubice nebo Centrum sociálních asistentů v Plzni. Za pomoci Nadace Vodafone ČR vznikl informační portál www.streetwork.cz a poté i televizní spoty podporující nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.¹⁰

Mezník třetí – pracovní skupina ČAS

Založení pracovní skupiny nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v rámci České asociace streetwork (dále jen ČAS) bylo jedním z posledních významných kroků. ČAS vznikla v dubnu roku 1997 jako profesní organizace, která sdružovala odborníky z praxe i teoretických pracovišť působících v oblasti streetworku. Cílem asociace bylo vytvořit platformu pro odborný dialog na všech úrovních, zastřešovat supervizi, rozpracovávat metodiku streetworku, rozvíjet vzdělávání a výměnu informací atd.

V rámci ČAS se postupně začala řešit problematika nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Z důvodu definování sebe sama jako nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, vymezení se vůči ostatním činnostem s dětmi a mládeží a stanovení měřítek kvality vznikla v roce 2001 zmiňovaná pracovní skupina.

⁹ Srov. ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK. *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. 2. vyd. Praha: Česká asociace streetwork, 2009., s. 303–304.

¹⁰ Srov. ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK. *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. 2. vyd. Praha: Česká asociace streetwork, 2009., s. 304–305.

Členy vzniklé pracovní skupiny byli převážně pracovníci NZDM v celé ČR. Za cíl si vytkla vytvořit standardy nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Pracovní skupina se v průběhu roku 2001 rozdělila na čtyři podskupiny a vytvořila pracovní verzi standardů, které existují dodnes. Na základě pracovní verze standardů se rozběhl projekt Rozvojových auditů NZDM a seminář, na kterém byly dokončeny standardy NZDM včetně definování „nízkoprahovosti“.

Díky činnosti pracovní skupiny se nízkoprahová zařízení začala profesionalizovat, zkvalitňovat svoji práci a zvyšovat odbornou úroveň svých pracovníků i poskytovaných služeb.

Zásadním výsledkem bylo prosazení Nízkoprahových programů pro děti a mládež do typologie sociálních služeb MPSV v roce 2000. To umožnilo čerpání financí z rozpočtu Ministerstva práce a sociálních věcí. Snahy o začlenění do oblasti sociálních služeb vyvrcholily ze strany ČAS připomínkováním zákona o sociálních službách a na základě těchto připomínek zařazením terénní sociální práce a NZDM mezi služby sociální prevence v zákoně 108/2006.¹¹

Mezník čtvrtý – vzdělávání a kvalita

Od roku 2005 realizuje ČAS společně s Národním vzdělávacím fondem CEKAS dva projekty podpořené z Evropského sociálního fondu. Cílem projektů je připravit poskytovatele nízkoprahových služeb na inspekce sociálních služeb a nastartovat u nich proces zavádění standardů kvality do praxe. V současné době jsou pro pracovníky k dispozici akreditované vzdělávací kurzy, nabízen je i kurz pro začátečníky a kurz pro supervizory v sociálních službách.¹²

NZDM Cross ve Strakoniciích, provozované Prevent99 z. ú., se otevřelo v roce 2013. Nachází se zde několik základních a středních škol, tedy i velké množství dospívajících. Ve městě chybí místo se službou zaměřenou na cílovou skupinu dospívajících, kteří nemají vyhrazené zájmy, hlásí se k nejrůznějším subkulturám

¹¹ ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK. *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. 2. vyd. Praha: Česká asociace streetwork, 2009., s. 305.

¹² Tamtéž, s. 305–306.

nebo k etnickým skupinám. Pro tyto mladé lidi není v okolí místo, kde mohou hledat pomoc, získat informace nebo jen trávit volný čas.¹³

1.4 Cíle NZDM

Cílem je zlepšení kvality života neorganizovaným dětem a mládeži snížením sociálních rizik, které vyplývají z jejich způsobu života, umožnit jim lépe se orientovat v sociálním prostředí a pomáhat při řešení obtížných životních situacích.¹⁴

Podle ČAS je cílem NZDM dětem a mládeži zabezpečit:

- *„podporu pro zvládnutí obtížných životních událostí*
- *snížení sociálních rizik vyplývajících z konfliktních společenských situací, životního způsobu a rizikového chování*
- *zvýšení sociálních schopností a dovedností*
- *podporu sociálního začlenění do skupiny vrstevníků i do společnosti, včetně zapojení do dění místní komunity*
- *nezbytnou psychickou, fyzickou, právní a sociální ochranu během pobytu v zařízení a podmínky pro realizaci osobních aktivit*
- *zlepšovat kvalitu jejich života*
- *předcházet nebo snížit zdravotní rizika související s jejich způsobem života*
- *lepší orientaci v jejich sociálním prostředí*
- *podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace“¹⁵*

NZDM Cross Prevent si vytkl za cíl předcházet rizikovému chování a sociálnímu vyloučení u cílové skupiny. Snaží se vytvořit bezpečný prostor pro trávení času a řešení problémů, se kterými se klienti setkávají. Podporují je ve zvládnání obtížných životních situací. Cílem je snížit rizika, která vyplývají z konfliktních sociálních situací, životního stylu a rizikového chování. Snaží se o zvýšení sociálních schopností a dovedností. Podporuje začlenění mezi vrstevníky a do společnosti. Zlepšuje orientaci v sociálním

¹³ Srov. *Operační manuál NZDM Cross*. Strakonice, s. 5, 9.

¹⁴ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008., s. 151.

¹⁵ Kolektiv autorů. *Pojmosloví NZDM*. 1. vydání, Praha: ČAS, 2008, s. 4.

prostředí a vytváří podmínky k řešení nepříznivé situace klienta. Poskytuje prostor pro osobní a kreativní vyjádření.¹⁶

1.5 Poslání NZDM

„Jako své základní poslání si vytkla doprovázet tyto jedince v obtížných životních situacích a přispívat ke zlepšení kvality jejich života.“¹⁷

Česká asociace streetwork definuje poslání NZDM takto: *„Posláním NZDM je usilovat o sociální začlenění a pozitivní změnu v životním způsobu dětí a mládeže, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci, poskytovat informace, odbornou pomoc, podporu, a předcházet tak jejich sociálnímu vyloučení.“¹⁸*

Posláním NZDM Cross je poskytnout dospívajícím a mladým dospělým ze strakonického regionu podporu pro zdravý rozvoj, pokud se ocitají nebo mohou ocitnout v obtížné životní situaci, případně jsou ohroženi sociálně nežádoucími jevy. Poskytuje odbornou pomoc, podporu a informace. Je také místem pro trávení volného času a alternativou k místům potenciálně ohroženým nežádoucími jevy. Zařízení si klade za cíl odvrátit cílovou skupinu od rizikového životního stylu a zmírnit následky rizikového chování, pokud se již vyskytlo.¹⁹

Sociální služba se snaží přiblížit přirozenému prostředí svých uživatelů. Prostory NZDM Cross jsou přizpůsobeny potřebám a zájmům cílové skupiny. Nachází se zde „zkušebna“, ve které najdeme soupravu bicích, kytary, klávesy a mikrofony. Dále nechybí ani taneční místnost s velkým zrcadlem a společenská místnost doplněná o stolní fotbal a deskové hry. Stejně jako ostatní zařízení se snaží vytvořit pro uživatele podmínky k lepšímu začlenění do společnosti, doprovází je v obtížných životních situacích a poskytuje jim potřebné informace, případně poradenství.

¹⁶ <https://www.prevent99.cz/cross/#info>.

¹⁷ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008, s. 151.

¹⁸ Kolektiv autorů. *Pojmosloví NZDM*. 1. vydání, Praha: ČAS, 2008, s. 3.

¹⁹ <https://www.prevent99.cz/cross/#info>.

1.6 Cílová skupina

Pojmosloví označuje cílovou skupinou NZDM děti a mládež, které zažívají nepříznivou sociální situaci, omezující životní podmínky nebo se pohybují v konkrétní lokalitě, kterou můžeme vymezit. Je to mládež, která se nemůže nebo nechce zapojit do standardních volnočasových aktivit a dává přednost neproduktivnímu trávení volného času. Kvůli svému životnímu stylu se dostává do konfliktů, které jsou ohrožující pro ni samou nebo její okolí. Do zařízení často nepřichází s jasnou zakázkou. NZDM pracuje s věkovou skupinou od 6 do 26 let. Doporučuje se rozdělení do menších skupin, a to podle věku od 6 do 12, od 13 do 18 a od 19 do 26 let.²⁰

Každé zařízení nemusí pracovat se všemi věkovými skupinami, ale může se zaměřit například jen na jednu z nich. Cílovou skupinou pro NZDM Cross je mládež a mladí dospělí ve věku 12 - 26 let.

Podle operačního manuálu jsou cílovou skupinou NZDM Cross ti, kteří se ocitají nebo se mohou ocitnout v obtížné životní situaci, jsou ohroženi buď společensky nežádoucími jevy, nebo sociální exkluzí. Zařízení je určeno pro ty, kteří se kvůli svému životnímu stylu často dostávají do konfliktu s okolím nebo inklinují k rizikovému chování. Experimentují s drogami, alkoholem, rizikovým sexuálním chováním, násilím apod.²¹

²⁰ Kolektiv autorů. *Pojmosloví NZDM*. 1. vydání, Praha: ČAS, 2008, s. 4.

²¹ *Operační manuál NZDM Cross*. Strakonice, s. 12.

2 TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU

Druhá kapitola vysvětluje pojem volný čas a zaměřuje se na to, jak volný čas mohou trávit klienti nízkoprahového zařízení Cross ve Strakonících.

2.1 Volný čas

Podle Hofbauera můžeme o volném čase mluvit v okamžiku, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků. Je to doba, která nám zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností. Přesnější je jeho charakteristika jako činnosti, do kterých člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jich na základě svobodného rozhodnutí a která mu přináší uspokojení. Hlavní funkcí volného času je odpočinek, zábava a rozvoj osobnosti.²² Další definici volného času uvádí Pedagogický slovník: „*Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).*“²³

Je důležité se pozastavit nad tím, jak volný čas využívají děti a mládež. V dnešní době existuje mnoho institucí, které nabízejí různé volnočasové aktivity, např. sportovní, hudební, výtvarné a další. Najdou se ale i děti, které z určitých důvodů nevyhledávají organizované volnočasové činnosti. Tyto děti mohou pocházet ze sociálně ohroženého prostředí. Není jim věnována dostatečná pozornost, a mohou se tak snadno připojit ke skupinám, které tráví svůj volný čas na ulici. Právě pro ně je určeno NZDM, jehož hlavním cílem je oslovovat děti a mládež, které tráví svůj čas touláním po ulicích a poflakováním se. Mohou využívat volnočasové aktivity, které jsou prostředkem sociální pomoci. K dispozici je vybavení pro volný čas, např. výtvarné pomůcky, stolní počítač, deskové hry, hudební nástroje a mnoho dalšího.

²² HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004., s. 13.

²³ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 274.

2.2 Trávení volného času v NZDM Cross

Pokud party mladých lidí tráví čas na diskotékách a v hernách, dojdou jim finanční prostředky na tento způsob života a mohou tím být přivedeny ke kriminální činnosti.²⁴ Pro tyto jedince je důležité využívání sociální služby, kde by mohli smysluplněji trávit volný čas a dostalo se jim podpory a porozumění.

Pro zapojení do volnočasových aktivit nemusí klienti do zařízení docházet pravidelně, není vyžadována ani jejich registrace nebo ohlášení příchodu předem.

V NZDM Cross patří mezi stálou nabídku taneční místnost, která je vybavena reproduktorem pro pouštění hudby a velkým zrcadlem. Velmi oblíbená je hudební „zkušebna“, ve které se nachází také reproduktory, souprava bicích, elektrická kytara, baskytara a mikrofony. Společenská místnost nabízí stolní fotbal, akustické kytary, stolní počítač, deskové hry a potřeby pro kreslení nebo malování. Nejčastěji klienti využívají výše zmíněnou „tančírnu“ a „zkušebnu“.

Pro zpestření programu jsou pořádány jednou týdně výtvarné dílny. Sami klienti iniciují některé aktivity, jako jsou turnaje ve stolním fotbale nebo soutěž v parkouru. V rámci nízkoprahových zařízení se konají i turnaje ve fotbale.

²⁴ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011, s. 83.

3 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ MLÁDEŽE

Třetí kapitola se zaměřuje na rizikové chování, kterým se vyznačují klienti NZDM Cross. Vysvětlen bude pojem riziková mládež, který úzce souvisí právě s rizikovým chováním. Důležitá je v tomto ohledu prevence, kterou lze rozdělit na prevenci primární, sekundární a terciární.

3.1 Riziková mládež

Za rizikovou mládež považuje Labáth dospívající, u kterých je následkem působení více faktorů zvýšená pravděpodobnost selhání v psychické i sociální oblasti.²⁵ Mládeží označujeme dospívající, nejčastěji ve věku od patnácti do osmnácti let, kteří jsou ve vývojovém období mezi dětstvím a dospělostí.

Riziková mládež se podle Matouška začala objevovat až v novověku. Podíl na vzniku fenoménu mají společenské změny. Ty se týkají např. rodiny, médií a trávení volného času ve městech. Rodina je v dnešní době málo stabilní, děti často vyrůstají s jedním rodičem, a ten nemusí na výchovu stačit. Zážitek rozvodu navíc vede k těžkostem v psychologickém a sociálním fungování. Zásadní je pro děti i vliv televizních pořadů, zejména těch, které spojují násilí a zábavu. Během industrializace se velká část obyvatel přesunula do města, které dává příležitost k rizikovému trávení volného času (herny, bary, diskotéky, dostupnost návykových látek). Rodiče jsou většinu dne v zaměstnání a děti mohou trávit volný čas bez kontroly.²⁶

Světová zdravotnická organizace konstatovala, že při nadměrném užívání návykových látek dochází i k neustálému nárůstu problémů mládeže v dalších třech formách. Pasivní forma zahrnuje únikové chování, záškoláctví, v extrémní podobě až sebevražedné jednání. Agresivní forma obsahuje delikvenci, násilí, až extrémní v podobě

²⁵ LABÁTH, Vladimír. *Riziková mládež: možnosti potenciálních změn*. Praha: Sociologické nakl., 2001. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 19, s. 11.

²⁶ Srov. MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, s. 267–268.

terorizmu. Kompromisní forma představuje projevy nestability jedince, výkyvy v práci a v sociálním životě.²⁷

3.2 Rizikové chování

„Jednání, jež může ohrozit život, zdraví, nebo sociální integritu jedince, nebo chování, které je namířeno proti zájmům společnosti definovaných zákony.“²⁸

V dnešní době je pojem rizikové chování často používaný. Definici tohoto pojmu uvádí mnoho autorů. Pro objasnění pojmu je důležitý kořen slova riziko. Sobotková chápe riziko jako proces vystavení se nepříznivým podmínkám.²⁹ Dalo by se říci, že rizikové chování mládeže je celosvětový problém. Setkává se s ním stále více dospívajících a jejich věková hranice se stále snižuje.

Rizikové chování často souvisí s nepříznivou sociální situací mládeže. Podle zákona o sociálních službách dochází k nepříznivé sociální situaci, pokud člověk ztrácí schopnosti kvůli věku, zdravotnímu stavu, krizové sociální situaci nebo kvůli jeho životním návykům.³⁰ Nejčastěji do rizikového chování řadíme alkoholismus, šikanu, agresi, násilí, poruchy příjmu potravy, sebepoškozování, vandalismus, užívání omamných látek, útěky z domova, krádeže, rizikové sexuální chování apod. Dle Smolíka s rizikovým chováním, resp. sociálně patologickými jevy, jsou často spojovány subkultury mládeže. Subkultura působí v rámci dominantní skupiny, pro její existenci nemá význam jeden konkrétní cíl a působí v ní často několik protikladných sil.³¹

Podle pedagogického slovníku jde nejčastěji o tři typy rizikového chování:

„1. zneužívání návykových látek (nikotin, alkohol, drogy);

2. negativní chování v oblasti reprodukční (předčasný sex a s ním spojené střídání partnerů, riziko pohlavních nemocí a předčasného otěhotnění);

²⁷ LABÁTH, Vladimír. *Riziková mládež: možnosti potenciálních změn*. Praha: Sociologické nakl., 2001. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 19, s. 11.

²⁸ MATOUŠEK Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008, s. 175.

²⁹ SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada, 2014, s. 42.

³⁰ Zákon č. 108/2006 Sb. § 3.

³¹ Srov. SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, s. 42, 44.

3. negativní psychosociální chování (poruchy chování, agresivita až kriminalita, úrazy, deprese až sebevražedné jednání, poruchy škol. docházky, následná nezaměstnanost). Tyto tři kategorie mají tendence se sdružovat a jedna usnadňuje vznik druhé.³²

Problémové nebo rizikové chování nejsou vždy zjevně společensky nebezpečné aktivity, ale i chování, které poškozuje zdraví a přirozený vývoj.³³

Mezi rizikové chování, kterým se vyznačují i klienti NZDM Cross, patří:

- Záškoláctví – nejčastěji je důvodem touha po dobrodružství a experimentu, souvisí s poruchami chování a učení
- Agresivita, agresivní chování
- Šikana, kyberšikana, násilné chování
- Obecně kriminální jednání – krádeže
- Vandalismus – poškozování majetku školy, ničení veřejného majetku – lavičky, osvětlení, dopravní značky
- Závislostní chování – užívání legálních i nelegálních návykových látek
- Rizikové chování na internetu – nevhodné nebo nelegální stránky
- Rizikové sexuální chování – náhodné známosti, styk bez kondomu, předčasné těhotenství³⁴

3.3 Prevence rizikového chování

Pedagogický slovník vykládá prevenci jako: „Soubor opatření zaměřených na předcházení nežádoucím jevům, zejm. onemocnění, poškození, sociálněpatologickým jevům.“³⁵

³² PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 201.

³³ MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003, s. 110.

³⁴ Srov. SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada, 2014, s. 40-41.

³⁵ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 178.

3.3.1 Primární prevence

Primární prevence rizikového chování představuje soubor komplexních opatření, která směřují k upevnění zdraví a posilování morálních kvalit společnosti. Patří sem také zmapování konkrétních rizik a porozumění příčinám odchylek. Jde o předcházení určitému typu společenských problémů, nebo o všeobecně ozdravné působení na komunitu.³⁶ Snaží se například předcházet užití drogy u těch, kteří s ní ještě nejsou v kontaktu, nebo se alespoň snaží o odložení kontaktu s drogou do pozdějšího věku.³⁷

Základním principem primární prevence je předcházení a minimalizace rizikových projevů chování jak ke zdravému životnímu stylu, k rozvoji psychosociálních dovedností, tak ke zvládání zátěžových situací osobnosti. Jedná se např. o prevenci v oblasti záškoláctví, agrese, šikany, závislostního chování a sexuálního rizikového chování.³⁸

Psychologický slovník vykládá primární prevenci jako: „*předcházení ohrožujícím situacím v celé sledované populaci*“.³⁹ Pedagogický slovník doplňuje, že jde například o prevenci delikvence zaměřenou na celou mládež. Prevenci rozděluje na specifickou a nespecifickou.⁴⁰

Specifická primární prevence rizikového chování zahrnuje aktivity a programy, které se zaměřují na předcházení výskytu jednotlivých forem rizikového chování. Nespecifická primární prevence zahrnuje veškeré aktivity, které přímo nesouvisí s konkrétním typem rizikového chování, ale prostřednictvím smysluplného využívání a organizací volného času vedou k rozvoji osobnosti a odpovědnosti za své jednání.⁴¹

³⁶ JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada), s. 67.

³⁷ KALINA, Kamil. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, c2003. Monografie (Úřad vlády České republiky), s. 17.

³⁸ <http://www.prevence-info.cz/p-prevence/zakladni-princip-primarni-prevence>.

³⁹ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Druhé. Praha: Portál, 2009, s. 450.

⁴⁰ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 178.

⁴¹ http://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf, s. 5.

3.3.2 Sekundární prevence

*„Zaměřuje se na rizikovou skupinu zvláště ohroženou negativním jevem“.*⁴²

Podle pedagogického slovníku jde například o prevenci delikvence zaměřenou na děti ze socioekonomicky znevýhodněných skupin.⁴³

Sekundární prevence se snaží předcházet vzniku, rozvoji a přetrvání závislosti u osob, které jsou užíváním drogy již zasažené, nebo jsou na ní dokonce závislí. WHO radí mezi formy prevence odborné poradenství, léčení a včasnou intervenci.⁴⁴

3.3.3 Terciární prevence

Podle psychologického slovníku je terciární prevence: *„zaměřená na jedince, u nichž se už negativní jev projevil, snaha o zmírnění následků problémového jevu.“*⁴⁵ Pedagogický slovník ji vykládá jako prevenci, která je: *„zaměřená na minimalizaci následků nebo pokračování nežádoucích jevů u jedinců, u nichž se již sledovaný nežádoucí jev vyskytl (např. preventivní opatření mající zabránit recidivě u mladistvých delikventů)“.*⁴⁶

Terciární prevence se snaží předcházet vážnému nebo trvalému zdravotnímu, ale i sociálnímu poškození způsobenému užíváním drogy. Patří sem např. sociální rehabilitace, doléčování nebo podpora v abstinenci.⁴⁷

⁴² HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Druhé. Praha: Portál, 2009, s. 450.

⁴³ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 178.

⁴⁴ KALINA, Kamil. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, c2003. Monografie (Úřad vlády České republiky), s. 17.

⁴⁵ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Druhé. Praha: Portál, 2009, s. 450.

⁴⁶ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 178.

⁴⁷ KALINA, Kamil. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, c2003. Monografie (Úřad vlády České republiky), s. 17.

4 METODY PRÁCE

Podle Matouška jde o „specifické postupy sociálních pracovníků definované cílem nebo cílovou skupinou“.⁴⁸ Mátel popisuje metody sociální práce jako způsob, kterým můžeme dosáhnout předem stanoveného cíle prostřednictvím činnosti sociálních pracovníků, a to při práci s jedincem, rodinou, skupinou, ale i komunitou.⁴⁹

Další definici uvádí Matoušek a kol. Pod pojmem rozumí postupy vázané:

- na cílový subjekt (práce s jednotlivcem, skupinou, rodinou atd.);
- na jeho aktuální situaci (předvídatelné a nepředvídatelné sociální události);
- na relevantní vztahový kontext (vrstevnická skupina);
- někdy i na systémové vazby.⁵⁰

Mezi základní metody sociální práce patří individuální práce s klientem, skupinová práce, práce s rodinou a komunitní práce.⁵¹

Charvátová uvádí tři metody sociální práce, které se prolínají a tvoří v činnosti sociálního pracovníka celek. Podle řešení sociální problematiky rozlišuje:

- jednotlivce (metoda individuální sociální práce)
- skupiny (skupinová sociální práce)
- společenské celky (sociální práce v oblasti)⁵²

Spolu s metodami práce vznikly i úrovně sociální práce. Do mikroúrovně spadá případová práce, do střední úrovně řadíme práci s malými skupinami a rodinami, do makroúrovně práci s velkými skupinami, organizacemi a komunitami.⁵³

⁴⁸ MATOUŠEK Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008, s. 100.

⁴⁹ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019, s. 77.

⁵⁰ MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 13.

⁵¹ Tamtéž, s. 14.

⁵² CHARVÁTOVÁ, Dagmar. *Metody sociální práce 1 pro 1. ročník středních škol sociálně právních, studijní obor sociálně právní činnost: učebnice pro 1. roč. studijního oboru 68-51-6 sociálně právní činnost*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství), s. 12.

⁵³ MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 14.

4.1 Práce s jednotlivcem

Zaměření na případ jedince je v oblasti sociální práce častým přístupem. Uplatňuje se zejména v problematice duševního zdraví, vývojových poruch, ve sféře dlouhodobé péče, ve službách pro seniory a dalších. Přístup je náročný z hlediska profesionální vybavenosti osobnostních dispozic sociálního pracovníka. Obecně lze říci, že jde o způsob, jak věnovat pozornost člověku, který sociální službu potřebuje.⁵⁴

Dle Charvátové je „*cílem individuální (případové) práce snaha, aby sociální klient změnil svoje vadné životní postoje a byl schopen samostatně řešit svoje osobní, rodinné i společenské problémy*“.⁵⁵

V NZDM Cross je práce s jednotlivcem nejčastěji využívanou metodou sociální práce. Při prvním kontaktu je zájemce o službu sociálním pracovníkem seznámen s ostatními pracovníky, s pravidly zařízení, jeho fungováním a prostory. Jsou mu vysvětleny jeho práva a povinnosti. Při dalším z kontaktů dochází k vytvoření smlouvy a ze zájemce o službu se stává klient zařízení. Při tomto kontaktu dochází i k tvorbě individuálního plánu. Klient se s pracovníkem domluví na oblasti ve svém životě, kterou by chtěl změnit, nebo čeho by chtěl dosáhnout. V ideálním případě dokáže klient pojmenovat svou nepříznivou životní situaci a svou zakázku. Po určité době, kterou si stanoví pracovník, dochází k revizím individuálního plánu. Pokud klient navštěvuje zařízení delší dobu, vypracuje s ním pracovník IN COME dotazník. Obvykle se jedná o dobu šesti měsíců, ale záleží na uvážení pracovníka. Dotazník je jedním z nástrojů mapování nepříznivé životní situace a jeho vyplňování je jedním z nejdůležitějších kontaktů klienta s pracovníkem.

Při komunikaci s klientem využíváme rozhovor, který vytváří most, po němž se k sobě dostávají někdy zcela rozdílné světy. Jde o to, aby se komunikující lidé navzájem pochopili, přijali a podepřeli. Komunikace probíhá v rovině slov, ale současně probíhá

⁵⁴ MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 67.

⁵⁵ CHARVÁTOVÁ, Dagmar. *Metody sociální práce 1 pro 1. ročník středních škol sociálně právních, studijní obor sociálně právní činnost*: učebnice pro 1. roč. studijního oboru 68-51-6 sociálně právní činnost. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství), s. 89.

i na neverbální úrovni, mimoslovně. U sociálních pracovníků je také kladen důraz na aktivní naslouchání nebo na pokládání otevřených otázek.⁵⁶

4.2 Práce se skupinou

Při práci se skupinou se ukázalo, jak užitečné je sdílení zkušeností s dalšími lidmi, kteří mají podobné zájmy nebo cíle. Člověk, který si připadal osamělý, nachází úlevu, protože zjistí, že není ve své situaci sám. Otevírá se mu možnost mluvit o svých starostech, je mu poskytnut prostor pro výměnu názorů a myšlenek. Skupina je mu zdrojem naděje a povzbuzení stejně jako každý sebemenší úspěch jednoho člena pro zbytek skupiny.⁵⁷

Nevytváří se jen důvěra mezi pracovníkem a klientem, ale musí si důvěřovat celá skupina, to znamená i klienti mezi sebou. Klienti jsou často plně otevření a únik informací by jim mohl velmi uškodit. Proto má skupinová práce svá pravidla, aby nedocházelo k úniku informací mimo skupinu. Tato pravidla uvádí Rieger:

1. Pravidlo mlčenlivosti a důvěrnosti. To, o čem se mluví ve skupině, je důvěrné, proto by se žádná informace neměla dostat ven.
2. Pravidlo otevřenosti a upřímnosti. Ve skupině se má člověk vyjadřovat pravdivě a sdělovat své názory a pocity. Skupina umožňuje sdělovat i to, co se v běžném životě nesděluje.
3. Právo říci „stop“. Pokud některý z členů nechce o něčem mluvit, může říci stop a vrátí se ke sdělení, až to bude možné.
4. Zodpovědnost k sobě a k ostatním členům skupiny. Člen skupiny by měl být ohleduplný, respektovat soukromí a anonymitu ostatních členů.
5. Pravidlo dodržování organizačních pravidel. Členové by měli být dochvilní, v případě nepřítomnosti se omluví a dodržují pravidla sjednaná pro průběh sezení.⁵⁸

⁵⁶ Srov. MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 75 – 76.

⁵⁷ Tamtéž, s. 154 – 155.

⁵⁸ Srov. RIEGER, Zdeněk. *Lod' skupiny: inspirace pro současné i budoucí Lodivody ve skupinové terapii: příručka pro odborníky*. Hradec Králové: Konfrontace, 1998, s. 43 – 44.

4.3 Komunitní práce

„Komunita je místo, kde člověk může získávat emocionální podporu, ocenění a praktickou pomoc v každodenním životě.“⁵⁹

Pojmem komunitní práce se rozumí přístup k lidem, a jak je aktivizovat, aby byli schopni se postarat o řešení problému sami. Tímto pojmem rozumíme i projekt, jak vyřešit konkrétní problém. Tato metoda je velmi univerzální a variabilní. Můžeme jí řešit místní problémy např. v oblasti sociálních služeb, vzdělávání, životního prostředí atd. Každá situace ale vyžaduje odlišné řešení. To klade velký důraz na kreativitu komunitního pracovníka.⁶⁰

Komunitní plánování je složité, protože se pracuje s velkým množstvím lidí a je náročné naslouchat potřebám celé komunity. Všechny aktivity se musí předem jasně naplánovat. Pro takovou práci je důležitá osobnost pracovníka, jeho organizační schopnost, schopnost nastavení a udržení hranic, řízení celého plánování a přehled o tom, co se děje.

Každá aktivita komunitního plánování by měla obsahovat konkrétní cíl, zdůvodnění, proč k aktivitě dochází, způsoby, jakými bude cílů dosaženo, časový plán a osoby, které budou za realizaci odpovědné.⁶¹

Komunitní pracovník by měl dokázat žít uprostřed konfliktů, naslouchat potřebám v komunitě, podporovat jednání skupin, pomoci obyvatelům komunity zapojit se do procesu a včas předat svou kompetenci místním obyvatelům.⁶²

⁵⁹ HARTL, Pavel. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), s. 35.

⁶⁰ Srov. MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 254 – 255.

⁶¹ ROSECKÝ, Daniel a Pavla ORINIAKOVÁ. *Komunitní plánování sociálních služeb*. Plzeň: Cpkp ČR, c2003, s. 20.

⁶² MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 266.

5 VYUŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

„Všechny služby, krátkodobé i dlouhodobé, poskytované oprávněným uživatelům, jejichž cílem je zvýšení kvality klientova života, případně i ochrany zájmů společnosti.“⁶³

Zákon o sociálních službách vyjmenovává zařízení sociálních služeb. Patří mezi ně např. centra denních služeb, domovy pro seniory, azylové domy, domy na půl cesty, zařízení pro krizovou pomoc, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová centra pro děti a mládež, sociální poradny, pracoviště rané péče, intervenční centra a další.⁶⁴ Sociální služby můžeme rozdělit podle formy jejich poskytování na služby pobytové, ambulantní a terénní. Mezi pobytové služby řadíme takové, které jsou spojené s ubytováním v zařízení. Ambulantními službami se rozumí takové, kam osoba dochází nebo je doprovázena, a jejichž součástí není ubytování. Terénní služby jsou poskytovány v přirozeném prostředí klientů.⁶⁵

Nepostradatelný pro fungování sociálních služeb je sociální pracovník, který musí splňovat předpoklady pro danou práci, mít dostačující kvalifikaci v oboru a vhodné kompetence práci vykonávat. Matoušek uvádí, že pracovník by měl být zdatný a inteligentní (fyzická zdatnost a touha obohacovat své znalosti), přitažlivý (chování, odbornost, pověst), důvěryhodný (diskrétnost, spolehlivost, porozumění), komunikačně dovedný a schopný empatie.⁶⁶

Zařízení sociálních služeb existuje mnoho, ale mají společné cíle. Zachovávají lidskou důstojnost, vychází z individuálních potřeb klientů, aktivně rozvíjí schopnosti klientů, zlepšují, nebo alespoň zachovávají jejich soběstačnost a poskytují služby v zájmu klientů a v náležitě kvalitě.⁶⁷

Využívání sociálních služeb je důležité pro lidi, kteří se ocitli v nějaké krizi a potřebují pomoc, ale i pro společnost, protože ji chrání. Mohou působit na různé lidi, v různé intenzitě i v různém čase. Krizová centra poskytují jednorázovou krátkodobou pomoc při řešení obtížné životní situace, ale i pomoc v delším trvání. Domovy

⁶³ MATOUŠEK Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008, s. 203.

⁶⁴ Zákon č. 108/2006 S., § 34.

⁶⁵ Tamtéž, § 33.

⁶⁶ Srov. MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 52 - 54.

⁶⁷ <https://www.mpsv.cz/socialni-sluzby-1>.

pro seniory pomáhají při zachování ochrany lidských práv, sociální poradny poskytují informace a podporu. Centra denních služeb pomáhají při každodenních činnostech, které jsou pro zdravého člověka s nesníženou samostatností samozřejmostí. Zařízení pro krizovou pomoc pomáhají, stejně jako ostatní sociální služby, těm, kteří se ocitli v situaci, kterou neumějí sami řešit, např. jde o ohrožení zdraví klienta, nebo se nachází v nepříznivé sociální situaci. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež nabízejí podporu a bezpečný prostor dospívajícím a nízkoprahová denní centra poskytují prostor pro uspokojení základních lidských potřeb osobám, které přišly o bydlení.

6 VÝZKUMNÁ ČÁST

Výzkumná část této bakalářské práce je zaměřena na to, jak mládež vnímá trávení volného času v NZDM Cross ve Strakonících a jak je pro ni z jejich pohledu přínosný. Otázkou bude i to, zda trávení volného času v nízkoprahovém zařízení, z pohledu klientů, nějakým způsobem přispívá k prevenci rizikového chování. Bude provedeno kvalitativní šetření na základě strukturovaného rozhovoru s klienty zařízení. Na základě rozhovorů je kladeno za cíl ověřit, zda si klienti uvědomují vliv nízkoprahových zařízení na své chování.

6.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je zjistit, jak vnímá mládež trávení volného času v NZDM Cross ve Strakonících. Stanoveny byly tři dílčí cíle. Prvním z nich je prozkoumat, jak je pro mládež NZDM Cross přínosný. Dalším dílčím cílem je určit, zda trávení volného času mládež nějak ovlivňuje a přispívá tak k prevenci rizikového chování. Třetím a zároveň posledním cílem je odhalit, co by klienti změnili v nízkoprahovém zařízení Cross.

6.2 Metoda sběru dat

S ohledem na problém a cíl práce byl zvolen kvalitativní přístup. Volba vychází především z charakteru cílové skupiny. Kvalitativní metody se užívají k odhalení a porozumění podstaty jevů, o kterých toho moc nevíme, ale také k získání nových názorů na jevů, o kterých už víme.⁶⁸ Pokud mluvíme o kvalitativním výzkumu, jsou klíčovými termíny jedinečnost, neopakovatelnost, kontextuálnost, procesuálnost a dynamika. Cíleně pracujeme s reflexivní povahou jakéhokoli psychologického zkoumání.⁶⁹ Vybrán byl strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Podle Hendla je účelem co nejvíce minimalizovat efekt tazatele na kvalitu.⁷⁰ Základním výzkumným postojem je spoluutváření výzkumné situace. Výzkumník nevnučuje účastníkům představu o tom, jak

⁶⁸ STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN, s. 11.

⁶⁹ Srov. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada), s. 17 – 18.

⁷⁰ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, s. 173.

má výzkumná situace proběhnout. Respektuje individuální odlišnosti a nechává prostor, aby se tyto odlišnosti mohly projevit.⁷¹

Důležitou podmínkou, která předcházela rozhovoru, bylo získání ústního souhlasu druhé strany. Pro sběr dat byl získán souhlas a zároveň došlo ke slíbení mlčenlivosti týkající se identifikace informantů, kteří rozhovor poskytli. Vzhledem k tomu, kde byl rozhovor uskutečněn, je anonymita součástí zařízení i v běžném provozu. Miovský uvádí, že pro účast na interview je klíčová důvěra.⁷² Je tedy pro mě výhodou, že v zařízení už nějakou dobu pracuji a informanti jsou na mě zvyklí.

Rozhovory probíhaly v NZDM Cross ve Strakonících. K jejich získávání přispělo především předchozí navázání důvěrného vztahu. Právě díky tomuto vztahu byli klienti během rozhovorů otevření a uvolnění. Při šetření nebyly přítomny třetí osoby. Většina informantů dala souhlas k zaznamenání celého rozhovoru na nahrávací zařízení. Přepisy rozhovorů jsou přiloženy na konci práce.

Pro šetření bylo stanoveno deset otázek:

1. Co nejraději děláš v Crossu?
2. Jak a kde trávíš volný čas, pokud nejsi v Crossu?
3. Jak si trávil volný čas, než si začal chodit do Crossu?
4. Co se změnilo v trávení volného času mimo Cross od doby, co sem chodíš?
5. Jaké výhody pro Tebe má, že sem chodíš?
6. Rozmyslel sis někdy užití návykové látky, šikanu, záškoláctví nebo sex bez ochrany díky informacím, které máš z Crossu?
7. Uvažoval jsi o změně chování díky tomu, co ses dozvěděl v Crossu?
8. Myslíš si, že Tě pracovníci v Crossu nějak ovlivňují v chování? Pokud ano, v čem?
9. Chybí Ti nějaké volnočasové aktivity v klubu?
10. Co bys chtěl změnit, aby Ti tu bylo lépe?

⁷¹ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada), s. 73.

⁷² Tamtéž, s. 164.

Otázky se týkaly následujících oblastí:

- Trávení volného času
- Rizikové chování
- Změna prostředí

6.3 Výzkumný soubor

Informanti navštěvují nízkoprahové zařízení pro děti a mládež ve Strakonících. Se všemi účastníky šetření se znám, protože v zařízení nějakou dobu pracuji. Pro rozhovory jsem si vybrala klienty, kteří navštěvují NZDM Cross po dobu alespoň jednoho roku, a kteří docházejí do klubu pravidelně. Průměrně klienti, kteří se účastnili rozhovorů, navštívili zařízení 170krát. Proto jsou považováni za stálé a pravidelné klienty. S pracovníky mají bližší vztah, jednají s nimi otevřeně, jsou ochotni převzít jejich názory, a tudíž je možné, že by mohli být nějakým způsobem ovlivněni.

Rozhovor poskytlo celkem sedm klientů, z toho pět chlapců a dvě dívky. Výzkumný soubor byl vybrán metodou záměrného (účelového) výběru, při kterém vybíráme mezi účastníky toho, kdo je pro výzkum vhodný (splňuje kritéria) a současně s účastí v něm souhlasí.⁷³ Kritériem pro mě bylo, aby byl účastník šetření klientem NZDM Cross ve Strakonících alespoň po dobu jednoho roku a získání jeho ústního souhlasu k rozhovoru.

⁷³ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada), s. 136.

Tabulka 1 – Identifikace výzkumného souboru

Klient	Pohlaví	Věk	Klientem NZDM
I 1	Chlapec	15 let	2,4 roku
I 2	Chlapec	12 let	1,2 roku
I 3	Dívka	16 let	4,2 roku
I 4	Chlapec	17 let	4,4 roku
I 5	Chlapec	20 let	6,1 roku
I 6	Dívka	15 let	1,6 roku
I 7	Chlapec	17 let	3 roky

Zdroj: Vlastní výzkum, 2020

6. 4 Popis realizace šetření

Výzkumné šetření probíhalo v NZDM Cross se svolením vedení. Rozhovory byly uskutečněny v průběhu jednoho týdne. V zařízení pracuji přibližně rok, proto jsem informanty vybírala spolu s ostatními sociálními pracovníky. Klienty jsem oslovila s prosbou, zda by mi mohli poskytnout rozhovor k mé bakalářské práci. Rozhovory se konaly v prostorách klubu, které běžně používáme k rozhovorům s klienty nebo například ke tvorbě smlouvy, pouze za přítomnosti mě a klienta. Poté, co klienti souhlasili, sdělila jsem jim znovu, k čemu bude rozhovor použit. Většina z nich souhlasila s nahráváním rozhovoru. Ujistila jsem je, že budou udrženi v anonymitě. Otázky byly kladeny v přesném znění tak, jak byly stanoveny. Průměrná délka rozhovoru byla 15 minut. Věk dotazovaných klientů se pohyboval v rozmezí 12 – 20 let.

7 ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ

Výsledky šetření mohou sloužit jako reflexe práce pracovníků zařízení. Dále mohou být podnětem k případné změně postupů běžně používaných v jejich práci.

Data, která byla získána strukturovaným rozhovorem, byla zpracována metodou vytváření trsů. Metoda vytváření trsů slouží k tomu, abychom seskupili určité výroky do skupin na základě vzájemné podobnosti.⁷⁴ Během zpracování výsledků jsem dospěla ke třem hlavním kategoriím, které se opakovaly v odpovědích informantů. Tyto kategorie vyjmenuji a postupně podložím úryvky rozhovorů.

7.1 Témata šetření

Informanti chodí do klubu trávit svůj volný čas a využívají různé **volnočasové aktivity**. Často jsou si vědomi toho, co se změnilo v jejich trávení volného času od doby, kdy do klubu dochází.

Kromě využívání volnočasových aktivit, jsou si účastníci šetření vědomi výhod a **přínosu klubu**. Ať už jde o poznávání nových lidí, nebo poskytnutí potřebných informací ze strany pracovníků.

Častým tématem, které se objevovalo, byla **změna**. O změně můžeme mluvit jak v souvislosti s chováním, tak i se změnami, které by udělali klienti uvnitř klubu.

7.1.1 Možnosti volnočasových aktivit

Klienti se shodují, že nejčastěji tráví volný čas venku, procházením se se svými kamarády, pokud zrovna nejsou v klubu. Obecně je známo, že klienti NZDM nemají moc zájmů, neúčastní se organizovaných volnočasových aktivit a tráví většinu času venku.

„Tak když nejsem v Crossu, tak chodíme, procházíme se, bavíme se, děláme srandy. Prostě když je nuda, tak se zabavíme nějak.“ (I1)

„No venku. Nebo jsme ve zkušebně, co udělali kluci.“ (I4)

⁷⁴ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada), s. 221.

„Venku. Skáču parkour třeba.“ (12)

„Takže když nejsem tady, hraju fotbal, chodím občas do fitka, spíš ten fotbal no.“ (15)

„Chodím ven někdy no, když je čas.“ (17)

„Chodím ven s kamarády. A měla jsem kroužek parkouru.“ (13)

„Jsem doma, ve škole, nebo s přítelem.“ (16)

Poté, co klienti začali docházet do NZDM, nezaznamenali příliš velkou změnu v trávení svého volného času mimo zařízení. Pro většinu z nich bylo těžké vrátit se i o několik let zpátky a vzpomenout si, jak vypadal jejich běžný den, když ještě neznali NZDM Cross. Nejvíce opakovanými odpověďmi bylo trávení volného času doma, nebo chozením venku.

„Doma u počítače... Nechodil jsem ven no.“ (11)

„Doma. Hrál sem hry na počítači.“ (12)

„Byla jsem doma a hrála hry na telefonu, nebo jsem chodila venku.“ (16)

„Chodil ven, byl s kámošema. Jen tak jsme chodili no.“ (14)

„Buď jsem byla venku anebo měla zaracha.“ (13)

„Předtím jsem chodil do školy, fotbal jsem hrál, hraju furt. Chodil ven.“ (17)

„No chodil sem do práce, chodil sem ven s kamarádama, furt to samý no.“ (15)

Po škole nebo po práci často navštěvují klub. Hlavními důvody, proč do klubu chodí, je hraní stolního fotbalu a místnost určená pro tancování. To dokazují odpovědi na otázku „Co nejraději děláš v Crossu?“ Další oblíbenou činností je hra na bicí, komunikace s pracovníky, parkour nebo pouštění hudby.

„No tak nejraději tančím. Jsem v tančírně.“ (11)

„A tu tančírnu, když volná.“ (17)

„Dřív sem hodně skákala parkour, ale to teď nemůžu, kvůli noze.“ (13)

„Hraju fotbálek.“ (14)

„Tak fotbálek hraju.“ (17)

„Hraju na bicí.“ (I2)

„Pokecam s pracovníky, nebo hraju na bicí.“ (I3)

„Chodím sem na pokec s kamarády a s pracovníky.“ (I6)

„Chodím sem rád do tančírny, pouštím si rád instrumentály, rád rapuju, rád hraju fotbalék, rád s vámi komunikuju a tak dále no.“ (I5)

Tabulka 2 – Co dělají klienti v Crossu nejraději

Informant	Tančírna	Fotbálek	Komunikace s pracovníky	Hra na bicí
I1	x			
I2				x
I3	x		x	x
I4		x		
I5	x	x	x	x
I6			x	
I7	x	x		

Zdroj: Vlastní výzkum, 2020

Účastníci výzkumu měli možnost vyjádřit se k volnočasovým aktivitám, které jim v klubu chybí a kterým by se rádi věnovali. Dva z dotazovaných, informant číslo jedna (I1) a informant číslo šest (I6), nenavrhli žádnou volnočasovou aktivitu, která by jim v klubu chyběla. Ostatní informanti postrádají hudební vybavení, učitele na hudební nástroj a vybavení pro pohybové aktivity.

„Chtěla bych někoho, kdo by mě učil hrát na bicí.“ (I3)

„Třeba já nevím. Aby tu byl třeba airtrack.“ (I2)

„Jo, chybí mi tu fotbalový hřiště.“ (I4)

„Je tu všechno. Máme tančírnu, zkušebnu, fotbálek, muziku. (...) Nevím no, ale třeba ring tady v tý místnosti.“ (17)

„Mohl by tady bejt třeba pytel, boxerky třeba abychom se mohli učit s klukama. Činky třeba, jo. Nebo saxofon do hudebny.“ (15)

„Ne.“ (16)

„Asi ne, cítím se tu dobře. Chybělo mi, když byl virus, že jsem nemohl chodit do tančírny. Ale teď je to dobrý. Když by přišlo něco nového, rád bych to zkusil.“ (11)

7.1.2 Přínos klubu

Klienti si uvědomují, že v klubu mohou nejen trávit svůj volný čas, ale má pro ně využívání klubu i určité výhody. Výhody spatřují hlavně v učení se nových věcí.

„Výhody? Naučil jsem se tady backo třeba, side, vruty a takhle na matračkách. Takže můžu skákat venku. Už to umím na zemi.“ (12)

„Naučil jsem se tu na bicí, trošku na kytaru.“ (17)

„A taky se tu učím hrát na bicí.“ (13)

„Měla jsem tu doučování. Naučila jsem se hrát fotbálek. A taky jsem se přestala stydět, když mluvím s dospělými.“ (16)

Další výhodou je pro ně setkávání s přáteli a poznávání nových kamarádů.

„Jo, mám tady holky, vás a kamarády a tak dále, hodně věcí.“ (15)

„No výhody to, že jsem poznal nový lidi. Jakože to je výhodou Crossu, že sem chodí pořád někdo novejš, že se seznámím.“ (11)

Uvědomují si i vliv, jaký na ně má Cross. Díky tomu, co se v zařízení dozvěděli, si někteří rozmysleli určité rizikové chování nebo jsou si alespoň více vědomi rizik spojených s vlastním jednáním. Nejedná se ale pouze o rizikové chování. Snahou pracovníků je zároveň i lepší začlenění do společnosti, například zlepšením vyjadřovacích a komunikačních dovedností klientů.

„Jenom jak tu Jirka ukradl elektronickou cigaretu, bylo to úplně hloupý, proč to dělat. A šikanu? To jsem nikdy neudělal a nekouřil jsem... trávu. No nehulim no“ (12)

„Jako návykový látky jsem si radši rozmyslel, ale ten sex jsem zkusil.“ (14)

*„Jako některý jo no, třeba ta tráva, nebo když máš s holkou něco jo, dávat si bacha no.“
(15)*

„Jako třeba tu trávu jsem si někdy rozmyslel. Stejně mi pak bylo špatně.“ (17)

„V Crossu jsem se dozvěděla, jak je špatná tráva. Zkoušela jsem to, ale teď z toho mám strach. Řekli mi, co všechno se pak může stát.“ (13)

„No, jako snaží se, abysme mluvili spisovně, abysme si nenadávali a takový ty věci. Je to dobrý, že to dělaj.“ (11)

„Chtějí, abychom děkovali a poprosili, když něco chceme. Tak asi to.“ (14)

Pracovníci jim sdělují své názory, kterými mohou změnit jejich chování. Otevírají jim nové možnosti a podporují je. Cross je pro ně zároveň místem, kde se mohou svěřit, nebo si mohou přijít pro radu.

„Kdybych potřeboval, tak byste mi poradili. Můžu se vás na něco zeptat, vím, že byste mi poradili.“ (14)

„Pracovníci mi se vším poradí a mám se komu svěřit.“ (13)

„Chtějí abych si stála za svým. Aby mi nikdo neporoučel. A aby mi nikdo nedělal, co nechci.“ (16)

„Jo, říkají mi své zkušenosti. Třeba o huleni.“ (13)

„Třeba kvůli tomu řidičáku, jak se se mnou chceš bavit, mám i možnost se od tebe něco naučit.“ (15)

„Já jsem byla na pracáku rok. A v Crossu jste mi pomohli podat přihlášku na učňák, takže jsem se začala učit.“ (16)

„... třeba ta škola, chcete abych tam chodil.“ (14)

Tabulka 3 – Přínos klubu

Informant	Učení se novým věcem	Poznávání nových kamarádů	Vliv Crossu	Svěření se, rady
I1		x	x	
I2	x		x	
I3	x		x	x
I4			x	x
I5		x	x	
I6	x			x
I7	x		x	

Zdroj: Vlastní výzkum, 2020

7.1.3 Změna

Dalším tématem, které se často objevovalo při rozhovoru, byla změna. Změnu můžeme chápat ve smyslu změny chování klientů, kterou si uvědomují. Změnu konkrétně v rizikovém chování, které je dalším znakem dětí, mládeže a mladých dospělých, kteří navštěvují nízkoprahová zařízení. Prvním znakem, který byl zmíněn v předchozí kapitole, je nízký počet zájmů a neúčast na organizovaných volnočasových aktivitách.

„Jo, změnil jsem se hodně za těch let. Dokud jsem nechodil ven, byl jsem agresivní prostě a díky lidem jsem se změnil... K lepšímu.“ (I1)

„Díky Crossu se víc snažím dostat na učňák, ukázali mi, že je škola důležitá. Taky už nekradu a nehulím.“ (I3)

„Se chovám normálně, nekradu.“ (I2)

„Jo, že pár lidí odstranit, bavit se s těma dobrýma.“ (I5)

„No začala jsem znova chodit do školy. Poznala jsem v Crossu lidi, co taky z pracáku začali chodit na učňák. No a taky jsem se rozešla s přítelem co mě mlátil. Pracovníci mi řekli, že to není normální. Ted' mám nového přítele.“ (I6)

Tabulka 4 – Pozitivní změny v chování z pohledu klientů

Klient	Důležitost školy	Konec kouření marihuany	Konec krádeží	Odstranění špatných lidí	Zmírnění agrese	Nic
I1					x	
I2			x			
I3	x	x	x			
I4						x
I5				x		
I6	x			x		
I7						x

Zdroj: Vlastní výzkum, 2020

Klienti spatřují změnu i v tom, kde tráví svůj volný čas. Ti, kteří trávili většinu volného času venku, mohou přijít do klubu a věnovat se tomu, co je baví. Naopak jeden z informantů si uvědomuje změnu v tom, že od okamžiku, co dochází do Crossu, chodí více ven a netráví čas doma. Pro ostatní klienty žádná změna nenastala.

„Nevím, prostě jdu sem když je nuda venku. Lepší než někde chodit. Můžu tu hrát fotbalík, nebo jen tak posedět.“ (I4)

„Už nejsem pořád venku.“ (I3)

„Když jdu ven s kamarády, tak jdeme většinou do Crossu.“ (I6)

„Chodím víc ven. Chodíme třeba skákat do parku.“ (I2)

„To nevím, asi žádná změna.“ (I5)

„Myslím, že nic. Furt stejný.“ (I7)

Účastníci šetření měli při rozhovoru možnost sdělit, co by chtěli v klubu změnit, aby jim tam bylo lépe a bylo pro ně příjemnější v takovém prostředí trávit volný čas.

V odpovědích se objevoval jak požadavek na změnu vybavení a zařízení prostor, označení klubu, tak na zlepšení vztahů mezi klienty a jejich chování.

„Prostředí, aby ten Cross nebyl schovanej. Měl by být na očích, ne takhle schovanej, je to divný. Aspoň kdyby tu byla cedule, jakože Cross pro všechny. Kdyby tady chtěl jít někdo, nezná to tady, zkusit to, zeptat se, tak aby mohl. Já tady bydlím 15 let a nikdy jsem nevěděl, že to je tady.“ (11)

„Mně tady nic nechybí. Ale možná to nějak vylepšit. Líp zařízený.“ (17)

„Chtěla bych, aby to tu bylo hezčí. Třeba nový lino, vymalovat zdi, koupit nové gauče, pověsit fotky a obrázky a tak.“ (16)

„Chci bazén.“ (14)

„Chtěla bych lepší žíněny na parkour a telefon, který by nám půjčovali. Abysme si mohli v tančírně pouštět hudbu.“ (13)

„Ty jo nic. Nic mě nenapadá.“ (15)

„Chovat se slušně, aby se ostatní chovali líp. Aby sem tady měl hodně kamarádů třeba, už nevím.“ (12)

7.2 Souhrn výsledků

Při rozhovoru bylo informanty poskytnuto množství informací týkající se trávení volného času, rizikového chování a změny prostředí. Dotazováni byli dlouhodobí klienti NZDM Cross ve Strakonících. Jejich odpovědi byly rozčleněny do tří kategorií podle vzájemné podobnosti. Každá kategorie je dále členěna na dílčí kategorie pro lepší orientaci ve výsledcích.

Cílem rozhovorů bylo odpovědět na hlavní cíl práce, a to „Jak vnímá mládež trávení volného času v NZDM Cross ve Strakonících“ a najít odpověď na další tři dílčí cíle.

Prvním dílčím cílem bylo zjistit, jak je pro mládež NZDM Cross přínosný. Odpověď na tento cíl je možné najít ve druhé kategorii o přínosu klubu. Učení se novým věcem, nebo svěřením se pracovníkům, vyslechnutí jejich rady a názoru je z pohledu klientů nízkoprahového zařízení výhodou. Pro klienty je také velkým přínosem klubu poznávání nových kamarádů a prostor pro setkávání s těmi stávajícími. Důležitost vrstevnických vztahů je nejvýznamnější v období puberty, kdy člověk hledá sám sebe a nachází pochopení právě u vrstevníků, kteří často řeší stejné problémy. Z mého pohledu nejdůležitějším přínosem klubu pro děti a mládež je vliv, který na ně zařízení má. Klienti jsou si tohoto vlivu vědomi a často jsou za něj rádi, i když jejich hlavním motivem pro návštěvu klubu je využívání volnočasových aktivit.

Tím navazuji na druhý dílčí cíl „Zjistit, jak NZDM Cross mládež ovlivňuje, a zda tak přispívá k prevenci rizikového chování.“ Pokud děti a mládež nemají využití pro svůj volný čas, mohou tím být často vedeny k rizikovému chování. „Zdrucující většina kriminálního chování mladistvých se vymýšlí a uskutečňuje ve skupinách mládeže, nikoli v rodinách.“⁷⁵ Jak uvádí Labáth, motivem mládeže je často potřeba sebeuplatnění a akceptace vrstevníky. Nevhodná aktivita tak může být jen prostředkem, pro jejich získání. Pokud není poskytnuta účinná intervence, je pravděpodobné, že jevy budou získávat na intenzitě.⁷⁶ Také proto je dobré, že do Crossu často nedochází jen jeden jedinec z celé party, ale je možnost pracovat s celou skupinou. Klienti také oceňují, že

⁷⁵ MATOUŠEK, Oldřich. *Práce s rizikovou mládeží: projekt LATA a další alternativy věznění mládeže*. Praha: Portál, 1996, s. 14.

⁷⁶ LABÁTH, Vladimír. *Riziková mládež: možnosti potenciálních zmien*. Praha: Sociologické nakl., 2001. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 19, s. 47.

mohou do klubu přijít a věnovat se tomu, co je baví, nebo mohou jen tak posedět, místo toho, aby chodili bez zájmů venku. Jak se ukázalo, díky navštěvování klubu, mohou klienti například přestat krást, přestat kouřit marihuanu, zmírnit svou agresi, nebo si uvědomit důležitost školy pro jejich budoucí život. Někteří si díky pracovníkům v zařízení uvědomili, že některé lidi by bylo lepší odstranit ze svého života, ať už kvůli špatnému vlivu, nebo kvůli stylu, s jakým s nimi zacházeli. Takových cílů jistě nebude dosaženo u všech klientů zařízení, ale pozitivní je i změna u pár jedinců.

Z pohledu klientů bylo nejčastěji zmiňováno kouření marihuany, které si někteří z nich rozmysleli a přispěli k tomu právě informace, které mají od pracovníků. Dalším zmiňovaným byl sex bez ochrany, který jak sami přiznávají, vyzkoušeli, ale jsou si nyní více vědomi rizik, které to obnáší. Cílem zařízení je mimo jiné zvýšení sociálních schopností a dovedností.⁷⁷ Pracovníci se snaží, aby klienti po příchodu pozdravili. Jak uvádí sami klienti, požadují po nich poděkování a lepší vyjadřování. Na základě odpovědí klientů docházím k závěru, že docházení klientů do zařízení, je v určitém smyslu ovlivňuje, a dokonce u některých přispívá k prevenci rizikového chování.

Poslední dílčí otázkou na účastníky rozhovorů bylo, co by změnili. Odpověď na tuto otázku najdeme ve třetí kategorii. V odpovědích informantů se objevoval jak požadavek na úpravu prostor, dokoupení nového vybavení, vymalování stěn a celkového vytvoření upravenějšího prostředí, tak na zlepšení vztahů mezi klienty a na zlepšení jejich chování k ostatním. Požadavek byl také vznesen na lepší označení a zviditelnění klubu z vnější strany, aby mohli do klubu přijít i ti, kteří o zařízení nevědí. Klienti také postrádají v klubu některé hudební vybavení, učitele na hudební nástroj a vybavení pro pohybové volnočasové aktivity.

Na závěr bych se ráda věnovala hlavní výzkumné otázce „Jak vnímá trávení volného času v NZDM Cross mládež?“. Jak vyplývá z odpovědí informantů, je pro ně Cross hlavně místem pro trávení volného času. Místem, kde se mohou sejit s kamarády, posedět, popovídat si s pracovníky a se svými kamarády, zahrát si stolní fotbal, zatancovat si v „tančírně“, nebo si zahrát na hudební nástroje ve „zkušebně“.

⁷⁷ Kolektiv autorů. *Pojmosloví NZDM*. 1. vydání, Praha: ČAS, 2008, s. 4.

8 ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce s názvem „Využití volného času v NZDM a prevence rizikového chování“ bylo zjistit, jak trávení volného času v NZDM Strakonice vnímá mládež. Dílčím cílem bylo prozkoumat, jak je pro ni NZDM Cross přínosný a zda trávení volného času v Crossu mládež ovlivňuje a přispívá tak k prevenci rizikového chování. Posledním dílčím cílem bylo určit, co by klienti NZDM v zařízení změnili.

Teoretickou část své bakalářské práce jsem rozčlenila do pěti kapitol. V první kapitole jsem definovala nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. Vysvětlila jsem pojem nízkoprahovost a zabývala jsem se vývojem, cílem, posláním a cílovou skupinou NZDM. Ve druhé kapitole jsem se zabývala volným časem a tím, jak mohou děti a mládež trávit volný čas konkrétně v NZDM Cross ve Strakonicích. Třetí kapitola obsahuje nejen vysvětlení rizikového chování a rizikové mládeže, ale i primární, sekundární a terciární prevenci. Čtvrtá kapitola se věnuje metodám práce s jednotlivcem i skupinou a komunitní práci. Využívání sociálních služeb je popsáno v poslední, páté kapitole, teoretické části.

Cílem výzkumné části práce bylo odpovědět na výzkumné otázky pomocí deseti otázek pro rozhovor. Tyto otázky měly zaznamenat názory dlouhodobých klientů NZDM Cross například na jejich trávení volného času a na změny v jeho trávení od doby, kdy docházejí do zařízení. Dále na změny v jejich chování, na výhody, které jim přináší docházení do Crossu, nebo které změny by uvítali v klubu. Jako výzkumná metoda byl použit kvalitativní výzkum, konkrétně strukturovaný rozhovor. Rozhovory probíhaly přímo v nízkoprahovém zařízení v prostorách, na které jsou klienti zvyklí. Výsledky byly zpracovány metodou vytváření trsů, které byly tvořeny na základě vzájemné podobnosti.

Díky odpovědím klientů, které jsem obdržela během rozhovorů, jsem se usvědčila v tom, že práce sociálních pracovníků v NZDM má smysl. Důvodem takového závěru je, že dokáží ovlivnit chování některých svých klientů. Díky volnočasovým aktivitám v klubu, které mohou přispět k navázání důvěrnějšího vztahu, je pro sociální pracovníky snazší na klienty preventivně působit, nebo jim pomoci v obtížné životní situaci. Obecně je známo, že dětem a mládeži je třeba ukazovat jiné možnosti v trávení volného času, než na jaké jsou zvyklí. Primárním činitelem působícím na děti by měla být

rodina. Pokud ale v nějakém ohledu selhává, mohou dopomoci sociální služby, jako je například nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.

ZDROJE

ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK. Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork. 2. vyd. Praha: Česká asociace streetwork, 2009. 359 s. ISBN 978-80-2544001-8.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. Psychologický slovník. Druhé. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-569-1.

HARTL, Pavel. Komunita občanská a komunita terapeutická. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-45-1.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

CHARVÁTOVÁ, Dagmar. Metody sociální práce 1 pro 1. ročník středních škol sociálně právních, studijní obor sociálně právní činnost: učebnice pro 1. roč. studijního oboru 68-51-6 sociálně právní činnost. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN isbn80-04-23992-7.

JEDLIČKA, Richard. Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5980-7.

KALINA, Kamil. Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, c2003. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN 80-86734-05-6.

Kolektiv autorů. Pojmosloví NZDM. 1. vydání, Praha: ČAS, 2008, 20 s.

LABÁTH, Vladimír. Riziková mládež: možnosti potenciálních změn. Praha: Sociologické nakl., 2001. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 19. ISBN 8085850664.

MACEK, Petr. Adolescence. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

MATOUŠEK, Oldřich. Práce s rizikovou mládeží: projekt LATA a další alternativy věznění mládeže. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-064-2.

MATOUŠEK Oldřich. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.

MÁTEL, Andrej. Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2.

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

Operační manuál NZDM Cross, Strakonice, 2020.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

RIEGER, Zdeněk. Loď skupiny: inspirace pro současné i budoucí Lodivody ve skupinové terapii: příručka pro odborníky. Hradec Králové: Konfrontace, 1998. ISBN 80-86088-03-0.

ROSECKÝ, Daniel a Pavla ORINIAKOVÁ. Komunitní plánování sociálních služeb. Plzeň: CpKP ČR, c2003.

SMOLÍK, Josef. Subkultury mládeže: uvedení do problematiky. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.

SOBOTKOVÁ, Veronika. Rizikové a antisociální chování v adolescenci. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4042-3.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-x.

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách

Internetové zdroje

<https://www.prevent99.cz/cross/#info>.

Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 – 2027 [online]. Praha: MŠMT ČR, 2020, 48 s. [cit. 2020-3-14].

Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf.

Sociální služby – MPSV Portál. Mpsv.cz [online]. ©2020, [cit. 2020-3-25]. Dostupné z <https://www.mpsv.cz/socialni-sluzby-1>.

Základní princip primární prevence. Prevence – info [online]. ©2020, [cit. 2020-3-14]. Dostupné z <http://www.prevent-info.cz/p-prevence/zakladni-princip-primarni-prevence>.

ZKRATKY

NZDM

ČAS

MPSV

ČR

CEKAS

WHO

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Soubor otázek pro strukturovaný rozhovor

Příloha č. 2: Rozhovor s informantem I1

Příloha č. 3: Rozhovor s informantem I2

Příloha č. 4: Rozhovor s informantem I3

Příloha č. 5: Rozhovor s informantem I4

Příloha č. 6: Rozhovor s informantem I5

Příloha č. 7: Rozhovor s informantem I6

Příloha č. 8: Rozhovor s informantem I7

Příloha č. 1: Soubor otázek pro strukturovaný rozhovor

1. Co nejraději děláš v Crossu?
2. Jak a kde trávíš volný čas, pokud nejsi v Crossu?
3. Jak si trávil volný čas, než si začal chodit do Crossu?
4. Co se změnilo v trávení volného času mimo Cross od doby, co sem chodíš?
5. Jaké výhody pro Tebe má, že sem chodíš?
6. Rozmyslel sis někdy užití návykové látky, šikanu, záškoláctví nebo sex bez ochrany díky informacím, které máš z Crossu?
7. Uvažoval jsi o změně chování díky tomu, co ses dozvěděl v Crossu?
8. Myslíš si, že Tě pracovníci v Crossu nějak ovlivňují v chování? Pokud ano, v čem?
9. Chybí Ti nějaké volnočasové aktivity v klubu?
10. Co bys chtěl změnit, aby Ti tu bylo lépe?

Příloha č. 2: Rozhovor s informantem I1

- 1) No tak nejraději tančím. Jsem v tančírně. Mám rád tančírnu. Rád si tam prostě tancuju. Baví mě to.
- 2) Tak když nejsem v Crossu, tak chodíme, procházíme se, bavíme se, děláme srandy. Prostě když je nuda, tak se zabavíme nějak.
- 3) Doma u počítače... Nechodil jsem ven no.
- 4) Poznal jsem spoustu nových přátel. A jsem rád jako, že jsem je poznal.
- 5) No výhody to, že jsem poznal nové lidi. Jakože to je výhodou Crossu, že sem chodí pořád někdo novej, že se seznámim.
- 6) Jako jo, něco jo, něco ne. Jako návykový látky jsem si radši rozmyslel, ale ten sex jsem zkusil.
- 7) Jo, změnil jsem se hodně za těch let. Dokud jsem nechodil ven, byl jsem agresivní prostě a díky lidem jsem se změnil... K lepšímu.
- 8) No, jako snaží se, abysme mluvili spisovně, abysme si nenadávali a takový ty věci. Je to dobrý, že to dělaj.
- 9) Asi ne, cítím se tu dobře. Chybělo mi, když byl virus, že jsem nemohl chodit do tančírny. Ale teď je to dobrý. Když by přišlo něco novýho, rád bych to zkusil.
- 10) Prostředí, aby ten Cross nebyl schovanej. Měl by být na očích, ne takhle schovanej, je to divný. Aspoň kdyby tu byla cedule, jakože Cross pro všechny. Kdyby tady chtěl jít někdo, nezná to tady, zkusit to, zeptat se, tak aby mohl. Já tady bydlím 15 let a nikdy jsem nevěděl, že to je tady. Nikdy jsem si nevšimnul, že tady ta branka je. Je to divný prostě.

Příloha č. 3: Rozhovor s informantem I2

- 1) Hraju na bicí.
- 2) Venku. Skáču parkour třeba.
- 3) Doma. Hrál sem hry na počítači.
- 4) Chodím víc ven. Chodíme třeba skákat do parku. To jsem dřív neuměl.
- 5) Výhody? Naučil jsem se tady backo třeba, side, vruty a takhle na matracích. Takže můžu skákat venku. Už to umím na zemi.
- 6) Jenom jak tu Jirka ukradl elektronickou cigaretu, bylo to úplně hloupý, proč to dělat. A šikanu? To jsem nikdy neudělal a nekouřil jsem... trávu. No nehulim no.
- 7) Se chovám normálně, nekradu.
- 8) Ne.
- 9) Třeba já nevím. Aby tu byl třeba airtrack. Taková ta žíněnka. A to nafoukneš a normálně na tom skáčeš. Je to prostě jak podlaha. Jak to máte ve škole třeba. Takový to modrý. Tak to je ono.
- 10) Chovat se slušně, aby se ostatní chovali líp. Aby sem tady měl hodně kamarádů třeba, už nevím.

Příloha č. 4: Rozhovor s informantem I3

- 1) Je toho víc. Pokecam s pracovníky, nebo hraju na bicí. Dřív sem hodně skákala parkour, ale to teď nemůžu, kvůli noze.
- 2) Chodím ven s kamarády. A měla jsem kroužek parkouru.
- 3) Buď jsem byla venku anebo měla zaracha. Ale do Crossu chodím už od jedenácti, takže je to dávno. Přesně nevím.
- 4) Už nejsem pořád venku.
- 5) V zimě se mám kde ohřát. Pracovníci mi se vším poradí a mám se komu svěřit. A taky se tu učím hrát na bicí.
- 6) V Crossu jsem se dozvěděla, jak je špatná tráva. Zkoušela jsem to, ale teď z toho mám strach. Řekli mi, co všechno se pak může stát. Do školy radši chodim, aby mě vzali na učňák.
- 7) Díky Crossu se víc snažím dostat na učňák, ukázali mi, že je škola důležitá. Taky už nekradu a nehulím.
- 8) Jo, říkají mi své zkušenosti. Třeba o huleni. Taky už kvůli nim nechci dělat průšvihy.
- 9) Chtěla bych někoho, kdo by mě učil hrát na bicí. Dřív tu byl kluk, co nás učil na kytaru, ale už tu nepracuje.
- 10) Chtěla bych lepší žíněny na parkour a telefon, který by nám půjčovali. Abysme si mohli v tančírně pouštět hudbu. Já ten svůj pořad ztrácím.

Příloha č. 5: Rozhovor s informantem I4

- 1) Hraju fotbálek.
- 2) No venku. Nebo jsme ve zkušebně, co udělali kluci. Víš, jak je ten bejvalej stánek s občerstvením, tak v tom.
- 3) Chodil ven, byl s kámošema. Jen tak jsme chodili no.
- 4) Nevím, prostě jdu sem když je nuda venku. Lepší než někde chodit. Můžu tu hrát fotbálek, nebo jen tak posedět.
- 5) Kdybych potřeboval, tak byste mi poradili. Můžu se vás na něco zeptat, vím, že byste mi poradili.
- 6) Ani ne. Nevím.
- 7) Asi taky ne.
- 8) Chtějí, abychom děkovali a poprosili, když něco chceme. Tak asi to.
- 9) Jo, chybí mi tu fotbalový hřiště.
- 10) Chci bazén. A velkej.

Příloha č. 6: Rozhovor s informantem I5

- 1) Co nejraději dělám tady? Chodím sem rád do tančírny, pouštím si rád instrumentály, rád rapuju, rád hraju fotbálek, rád s vámi komunikuju a tak dále no.
- 2) Takže když nejsem tady, hraju fotbal, chodím občas do fitka, spíš ten fotbal no. Nebo jezdím někam do jiných měst třeba, za holkama.
- 3) Já? No chodil sem do práce, chodil sem ven s kamarádama, furt to samý no.
- 4) Jako co se změnilo venku? To nevím, asi žádná změna.
- 5) Jo, mám tady holky, vás a kamarády a tak dále, hodně věcí.
- 6) Jako některý jo no, třeba ta tráva, nebo když máš s holkou něco jo, dávat si bacha no.
- 7) Jo, že pár lidí odstranit, bavit se s těma dobrýma.
- 8) No jako jo, v něčem. Třeba... Přemýšlím... Třeba kvůli tomu řidičáku, jak se se mnou chceš bavit, mám i možnost se od tebe něco naučit. Já nevím, mám úplně jinde hlavu.
- 9) Jako co by tady mělo třeba bejt? Mohl by tady bejt třeba pytel, boxerky třeba abychom se mohli učit s klukama. Činky třeba, jo. Nebo saxofon do hudebny.
- 10) Ty jo nic. Nic mě nenapadá.

Příloha č. 7: Rozhovor s informantem I6

- 1) Chodím sem na pokec s kamarády a s pracovníky.
- 2) Jsem doma, ve škole, nebo s přítelem.
- 3) Byla jsem doma a hrála hry na telefonu, nebo jsem chodila venku.
- 4) Když jdu ven s kamarády, tak jdeme většinou do Crossu.
- 5) Měla jsem tu doučování. Naučila jsem se hrát fotbálek. A taky jsem se přestala stydět, když mluvím s dospělými.
- 6) Já jsem byla na pracáku rok. A v Crossu jste mi pomohli podat přihlášku na učňák, takže jsem se začala učit. A za školu nechodím.
- 7) No začala jsem znova chodit do školy. Poznala jsem v Crossu lidi, co taky z pracáku začali chodit na učňák. No a taky jsem se rozešla s přítelem co mě mlátil. Pracovníci mi řekli, že to není normální. Teď mám nového přítele. Ten je na mě hodný.
- 8) Chtějí abych si stála za svým. Aby mi nikdo neporoučel. A aby mi nikdo nedělal, co nechci.
- 9) Ne.
- 10) Chtěla bych, aby to tu bylo hezčí. Třeba nový lino, vymalovat zdi, koupit nové gauče, pověsit fotky a obrázky a tak.

Příloha č. 8: Rozhovor s informantem I7

- 1) Tak fotbálek hraju. A tu tančírnu, když volná.
- 2) Tak chodím do práce teďka, už to bude skoro měsíc. Chodim ven někdy no, když je čas. To je asi všechno.
- 3) To bude už nějaký rok. Já jsem to tu poprvé, tady ten Cross, navštívil se školou, pak jsem přišel až po roce. Seznámil jsem se tu se všema cigánama. Předtím jsem chodil do školy, fotbal jsem hrál, hraju furt. Chodil ven.
- 4) Myslím, že nic. Furt stejný.
- 5) Výhody? Je to tady dobrý. Naučil jsem se tu na bicí, trošku na kytaru.
- 6) Jako třeba tu trávu jsem si někdy rozmyslel. Stejně mi pak bylo špatně. Ale to stejně závisí na každým. Sem si třeba řekl sám, když jsem se cítil špatně. Nikoho jsem nešíkanoval. Za školu chodím teďka, až v prvním ročníku, ale učitelka o tom věděla, měl sem to s ní domluvený. Sex bez ochrany, většinou s ochranou.
- 7) Asi nic.
- 8) Asi jo, třeba ta škola. Chcete abych tam chodil.
- 9) Je tu všechno. Máme tančírnu, zkušebnu, fotbálek, muziku. Nějaký koutek. Nevím no, ale třeba ring tady v té místnosti.
- 10) Mně tady nic nechybí. Ale možná to nějak vylepšit. Líp zařízený.